

ŽENE ČINE VEĆINU STANOVNIŠTVA, OSIM U OPŠTINAMA SJEVERA

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Funded by
the European Union

O PROJEKTU

Ovo istraživanje sprovedeno je u okviru projekta pod nazivom „The Population Census in Montenegro: A Tool for Development or a Source of Misinformation?“, koje Društvo statističara i demografa Crne Gore (DSD) realizuje uz podršku SEECheck mreže. Projekat finansira Evropska unija, a njegov glavni cilj je jačanje otpornosti relevantnih aktera – uključujući medije, nevladine organizacije i građane – na pogrešno tumačenje i zloupotrebu podataka iz popisa stanovništva. Kroz kreiranje kredibilnog sadržaja i pokretanje digitalne kampanje, projekat će unaprijediti razumijevanje podataka popisa i smanjiti širenje dezinformacija.

Sedma tema istraživanja odnosi se na poređenje popisnih podataka i administrativnih registara, koje je pokazalo da više od 114 hiljada lica sa prijavljenim prebivalištem ili boravištem u Crnoj Gori nije obuhvaćeno Popisom 2023. godine. Razlike proizilaze iz činjenice da se građani koji trajno napuste zemlju i dalje vode u registrima, iako faktički žive u inostranstvu. Ova analiza ističe značaj novog zakonskog okvira koji je omogućio uparivanje podataka i time otvorio mogućnost pouzdanijeg praćenja migracionih kretanja.

Osma tema istraživanja fokusira se na polnu strukturu stanovništva u Crnoj Gori, koja na prvi pogled odaje sliku ravnoteže između muškaraca i žena, ali dublja analiza pokazuje izražene regionalne razlike. Podaci Popisa 2023. godine ukazuju da primorski i centralni region privlače veći broj stanovnika, posebno žena, dok sjever zemlje bilježi gubitak i ukupne populacije i ravnoteže među polovima. Takvi obrasci svjedoče o migracionim kretanjima koja oblikuju demografsku sliku, produbljuju depopulaciju i naglašavaju društveno-ekonomske razlike između regiona.

Društvo statističara i demografa

UVOD

Polna struktura stanovništva predstavlja jedan od osnovnih demografskih pokazatelja, jer otkriva ravnotežu između muškaraca i žena i pruža uvid u šire društvene i ekonomske procese. Iako se na nivou cijele Crne Gore bilježi očekivani obrazac blage većine žena (50,8%), detaljnija analiza na nivou opština otkriva značajne regionalne razlike.

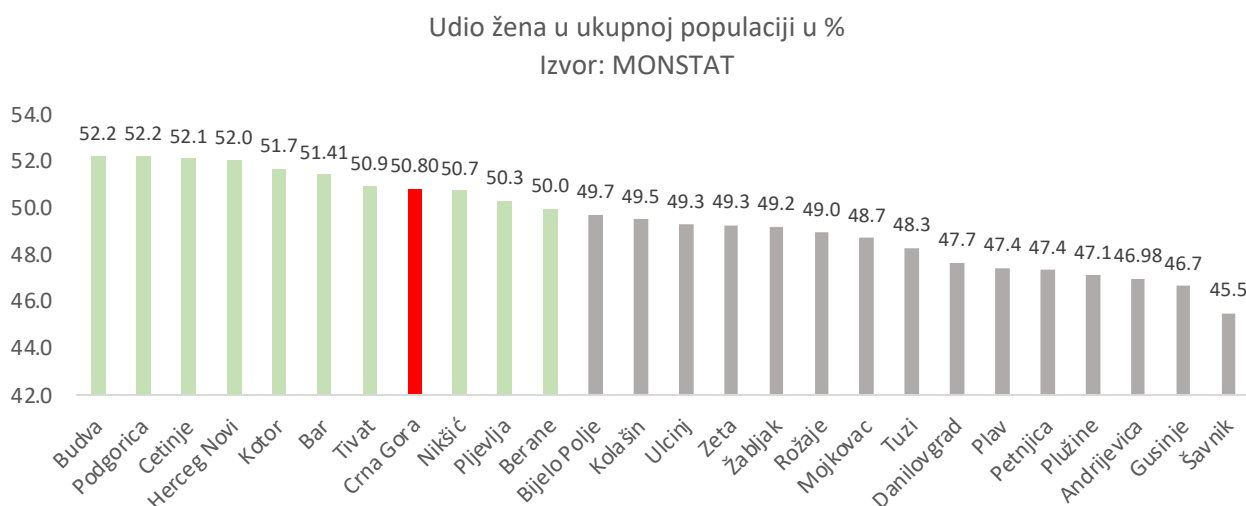
Prirodno je da se pri rođenju rađa nešto više muške djece – oko 106 dječaka na 100 djevojčica. Međutim, zbog veće smrtnosti muškaraca tokom života, odnos se postupno mijenja i u većini zemalja žene čine većinu ukupne populacije. Taj univerzalni obrazac potvrđuje se i u Crnoj Gori, ali ne na jednak način u svim dijelovima zemlje.

Podaci ukazuju da je primorskim opštinama i Podgorici značajnije učešće žena u ukupnoj populaciji, dok je u opštinama sjevera veći udio imaju muškarci. Takve razlike nijesu slučajne, one su rezultat migracija, obrazovnih i ekonomskih tokova, kao i kulturnih obrazaca koji oblikuju opštine u sjevernom regionu. Disbalans u polnoj strukturi može ukazivati i na diskriminatorne prakse ili strukturne promjene na tržištu rada.

Stoga, ova analiza pokazuje da polna struktura nije samo demografski pokazatelj, već i važan indikator regionalnih nejednakosti i društvenih izazova.

ANALIZA POLNE STRUKTURE PO OPŠTINAMA

Prema rezultatima Popisa stanovništva 2023. godine, Crna Gora ima ukupno 623.633 stanovnika, od čega je 306.807 muškaraca (49,2%) i 316.826 žena (50,8%). Prema podacima Ujedinjenih nacija, u Evropi žene čine oko 52% stanovništva, dok muškarci učestvuju sa oko 48%. Dakle, blaga većina žena u Crnoj Gori uklapa se u širu evropsku sliku, ali razlike na nivou opština pokazuju dublje regionalne specifičnosti.

Najveći udio žena bilježi se u Budvi i Podgorici (52,2%), zatim u Cetinju (52,1%), Herceg Novom (52,0%) i Kotoru (51,7%). Suprotno tome, u pojedinim opštinama na sjeveru žene čine manjinu. Najniži udio žena zabilježen je u Šavniku (45,5%), Gusinju (46,7%), Andrijevici (47,0%), Plužinama (47,1%) i Petnjici (47,4%). U ovim sredinama migracije žena ka urbanim centrima i primorju izraženije su nego kod muškaraca. Žene češće napuštaju sjever zbog nastavka školovanja, traženja posla u javnom i uslužnom sektoru, ali i zbog šireg spektra društvenih i kulturnih sadržaja koje nude veći gradovi. Muškarci se češće zadržavaju u opštinama sjevernog regiona, gdje dominiraju djelatnosti poput poljoprivrede.

Posebno je značajno da upravo sjever Crne Gore bilježi i najveći pad broja stanovnika između posljednja dva popisa. Podaci Popisa 2023. pokazuju da je sjeverni region izgubio više od 14% stanovnika u odnosu na 2011. godinu, dok je istovremeno primorski region porastao za 10%, a središnji za gotovo 5%. Brži odlazak žena dodatno produbljuje demografske gubitke u ovim opštinama, jer osim što utiče na polnu strukturu, on umanjuje i potencijal za rađanje i dugoročni razvoj. Tako se oblikuje začarani krug depopulacije i neravnomjerne polne raspodjele, koji dodatno udaljava sjever od primorskih i centralnih opština.

KLJUČNI POJMOVI

1. Polna struktura stanovništva – raspodjela ukupne populacije na muškarce i žene. Jedan je od osnovnih demografskih pokazatelja jer utiče na dinamiku fertiliteta, mortaliteta i migracija, a time i na ukupni društveni i ekonomski razvoj.

2. Odnos polova (sex ratio) – broj muškaraca na 100 žena u populaciji. Pri rođenju je prirodno da se rađa oko 106 dječaka na 100 djevojčica, ali se tokom života odnos mijenja zbog veće smrtnosti muškaraca. U ukupnoj populaciji žene obično čine blagu većinu.

3. Depopulacija – smanjenje broja stanovnika u određenom području, usljed negativnog prirodnog priraštaja, iseljavanja ili kombinacije ovih faktora. **Depopulacija često dovodi i do polne neravnoteže.**

ZAKLJUČAK

Polna struktura stanovništva u Crnoj Gori na prvi pogled pokazuje ravnotežu, ali detaljna analiza po regionima otkriva jasne kontraste. Podaci Popisa 2023. godine potvrđuju da su primorski i centralni dio zemlje prostori privlačenja stanovništva, naročito žena, dok sjever gubi i ukupni broj stanovnika i ravnotežu među polovima.

Ovakvi obrasci svjedoče o dubokim regionalnim razlikama i migracionim kretanjima koja oblikuju demografsku sliku zemlje. Disbalans u polnoj strukturi nije samo odraz trenutnih trendova, već i pokazatelj dugoročnih izazova: smanjenja fertilnog potencijala, slabljenja lokalnih zajednica i produbljivanja razlika u društveno-ekonomskom razvoju.

Praćenje ovih pokazatelja važno je jer otvara pitanja održivosti populacije u pojedinim opštinama, ali i ukazuje na potrebu da se demografski razvoj sagledava zajedno sa regionalnim politikama i ekonomskim strategijama Crne Gore.